

PBS en pestprotocol Schooljaar 2022 – 2023

De Watertuin

Inhoud

.....	1
.....	1
1. Inleiding.....	3
2. De definitie van pesten	4
3. SWPBS als schoolbrede aanpak.....	5
3.1 Inleiding	5
3.2 Wat is Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS)?	5
3.3 De kern van de SWPBS aanpak	5
4. Onze aanpak voor fysieke en psychische veiligheid van leerlingen op schoolbreed niveau	7
4.1 Algemeen	7
4.2 Hoe ziet onze Pestpreventie binnen SWPBS eruit?	7
4.3 De samenwerking met ouders	8
4.4 De vertrouwenspersoon of respect-juf/meester	8
4.5 De coördinatie van SWPBS en pestpreventie	8
5. Het programma Pestpreventie SWPBS	10
5.1 Algemeen	10
5.2 De Stop – Loop – Praat routine	10
5.3 Actief toezicht houden	11
5.4 Procedures voor teamleden	11
5.4 Monitoring sociale veiligheid;	13
5.5 Aanpak in geval van pesten	13
5.6 Komt pesten tóch voor, dan zijn er de volgende maatregelen	13
5.7 Stappen rondom pesten op school	15
Bijlage 1	17
Bijlage 2	18

1. Inleiding

Vanaf 1 augustus 2015 moet elke school verplicht beschikken over een pestprotocol, waarin een structurele en schoolbrede aanpak voor pesten beschreven staat. In dit plan moet in ieder geval opgenomen worden dat de school:

- a. een anti-pestprogramma hanteert, dat voldoet aan de criteria van het ministerie;
- b. de sociale veiligheid van leerlingen op school monitort;
- c. er zorg voor draagt dat leerlingen, leraren en ouders een beroep kunnen doen op een vertrouwenspersoon; en
- d. er zorg voor draagt dat bij een persoon tenminste de volgende taken zijn belegd:
  - het coördineren van het anti-pestbeleid, en
  - de belangenbehartiging in het kader van pesten.

Het is dus voor scholen wettelijk verplicht om een schoolbrede aanpak te bieden voor de sociale en fysieke veiligheid van leerlingen. En de inspectie gaat hierop toezicht houden.

2. De definitie van pesten

De Wetgeving Sociale Veiligheid op school (april 2014) definieert pesten als een vorm van agressief gedrag, waarbij een betrekkelijk machteloze persoon wordt aangevallen, vernederd of buitengesloten door één of meerdere individuen. Pesten heeft drie kenmerken:

- het is intentioneel
- het vindt herhaaldelijk en over een langere periode plaats
- en er is een machtsverschil tussen dader en slachtoffer.

Er is sprake van pesten wanneer iemand herhaaldelijk of een lange tijd schade ondervindt door bewust handelen van een of meerdere leerlingen. Er is hierbij een duidelijke daderrol en een slachtofferrol. Ook de rol van de 'meelopers' of omstanders wordt bij de pestpreventie binnen SWPBS wel heel belangrijk gevonden. Het lastige is dat 85% van pestgedrag niet zichtbaar is. Uiteindelijk gaat het niet om òf het plagen, pesten of schelden is, het is iets waar een ander last van heeft. Als team nemen we alles serieus. We reageren eenduidig.

Signalen van pesterijen kunnen zijn:

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen.
- Zogenaamde 'leuke' opmerkingen maken over een klasgenoot.
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven.
- Briefjes doorgeven.
- Beledigen.
- Opmerkingen maken over de kleding.
- Isoleren en negeren.
- Buiten school opwachten.
- Slaan of schoppen (fysiek geweld).
- Op weg naar huis achterna rijden.
- Naar het huis van de gepeste gaan.
- Bezittingen afpakken of stukmaken.
- Schelden of schreeuwen.
- Pesten via sociale media.

Indirecte signalen kunnen zijn:

- Vaak alleen staan in de pauze of bij de pleinwacht gaan staan.
- Vaak alleen met jongere kinderen spelen.
- Niet naar buiten willen op school.
- Niet meer naar school willen of aangeven zich ziek te voelen.
- Niet (meer) worden uitgenodigd door andere kinderen.
- Andere kinderen reageren negatief op een fout of een idee van het betreffende kind.

Redenen om te pesten kunnen zijn / Meest voorkomende 'bekrachtigers':

- Aandacht van omstanders
- Aandacht / reactie van het slachtoffer
- Zelfstimulatie (complimenteren/jezelf belonen)
- Iets verkrijgen (voorwerpen, geld, activiteiten)

3. SWPBS als schoolbrede aanpak

3.1 Inleiding

Pesten vraagt om meer dan een plan beschreven in een protocol, namelijk een positieve aanpak die in alle ruimtes en groepen, die met regelmaat aangeboden en onderhouden wordt. School behoort een veilige plek te zijn voor alle leerlingen. Pesten bedreigt dit uitgangspunt. De Watertuin heeft gekozen voor een aanpak waarbij het sociaal-emotioneel leren van de hele school de hoogste prioriteit krijgt, in plaats van alleen te focussen op een anti-pestprogramma in de groep.

Wij, het schoolteam van SBO De Watertuin, kiezen ervoor om te investeren in een stevig positief schoolsysteem, SWPBS (School Wide Positive Behavior Support), waarin ook het voorkomen van pesten is opgenomen. Wij zetten pas een anti-pestprogramma in wanneer SWPBS niet voldoende blijkt te zijn voor een groep.

3.2 Wat is Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS)?

SWPBS is een geïntegreerde, schoolbrede en preventieve aanpak, gericht op alle leerlingen. Doel van dit systeem is om een veilig en positief schoolklimaat te creëren dat alle leerlingen in staat stelt om optimaal te profiteren van het geboden onderwijs. Om dit te bereiken maakt PBS gebruik van een combinatie van 'evidence based' interventies en strategieën, gericht op het versterken van gewenst gedrag en op het voorkomen van probleemgedrag.

Voor verreweg de meeste leerlingen biedt deze sociale omgeving voldoende basis om zich goed te kunnen richten op de lesstof en goede vorderingen te maken. Voor de 20% leerlingen die meer nodig heeft om ditzelfde doel te bereiken, zijn er aanvullende interventies beschikbaar, op school en bij de ketenpartners in zorg. Hierbij zijn de lijnen kort en de interventies complementair aan de wijze waarop in en om school met alle leerlingen wordt gewerkt. De ouders zijn partner in het expliciteren, aanleren en bekrachtigen van het gewenste gedrag. Bij de leerlingen die meer intensieve begeleiding nodig hebben, spelen ouders een centrale rol in deze begeleiding. Deze aanpak leidt voor alle leerlingen tot meer effectieve leertijd, een grotere taakgerichtheid van de leerlingen en minder verstoringen in de klas, wat weer leidt tot betere leerprestaties.

3.3 De kern van de SWPBS aanpak

De volgende zes elementen vormen samen het hart van de SWPBS-aanpak:

1. SWPBS staat voor een schoolbrede aanpak

SWPBS-scholen werken met een geïntegreerde methodiek voor het stimuleren van gewenst gedrag op school en het creëren van een positief schoolklimaat. De vaste onderdelen van het programma richten zich steeds op drie niveaus: de hele school, de afzonderlijke groepen en de individuele leerlingen. SWPBS is een methodiek met een 'paraplu-functie'. Algemeen bekende preventieprogramma's en methoden met vergelijkbare uitgangspunten (zoals bijvoorbeeld Taakspel, Kanjertraining, de PAD en diverse Pestprogramma's) passen naadloos in de aanpak.

2. Preventie staat centraal

Scholen die aan de slag gaan met PBS voeren een preventief beleid binnen de school, gericht op het bevorderen van gewenst gedrag bij alle leerlingen. Daarnaast richt de methodiek zich op de behoeften van individuele leerlingen, met als doel alle leerlingen optimaal te laten profiteren van het geboden onderwijs.

3. SWPBS-scholen maken hun gedragsverwachtingen concreet, leren het gewenste gedrag aan en bekrachtigen dit gedrag systematisch

De school stelt haar basiswaarden vast en vertaalt deze naar concreet gedrag.

Gewenst gedrag wordt structureel aangeleerd, geoefend en herhaald.

Gewenst gedrag wordt systematisch bekrachtigd.

Er zijn duidelijk omschreven consequenties die volgen op het overtreden van gedragsregels.

4. De SWPBS-school stuurt op data over het gedrag van de leerlingen

De school maakt actief gebruik van systematische gegevensverzameling. Om systematisch zicht en toezicht te houden op de ontwikkeling van leerlingen en vroegtijdig te kunnen ingrijpen bij problemen, hanteert de school o.a. incidentenregistratie (SWIS). Ook gebruikt de school andere data (waaronder CITO-LOVS, observaties, SCOLL, OVM) om zicht te krijgen op het SWPBS-implementatieproces.

5. Er is sprake van partnerschap met ouders en de ketenpartners

Het samenwerken met de ouders is een belangrijk onderdeel van de methodiek. De school ontwikkelt manieren om een positieve band met de ouders op te bouwen en met hen samen te werken vanuit gezamenlijke waarden en verwachtingen. Daarnaast richten SWPBS-scholen zich op korte lijnen met de zorg- en ketenpartners op het moment dat specifieke hulp nodig is voor leerlingen. Binnen De Watertuin is er een nauwe samenwerking met jeugdzorgpartner Vitree

6. PBS wordt geborgd met een kwaliteitssysteem

Wanneer scholen werken met SWPBS, is er expliciete aandacht voor het borgen van de kwaliteit van de methodiek na implementatie. Hiertoe is een systeem voor certificering van scholen ontworpen.

Op deze manier werken wij als schoolteam van De watertuin systematisch en planmatig aan de competenties voor sociaal emotioneel leren. Het werken aan deze competenties dient schoolbreed door iedereen op school te gebeuren en niet in subgroepen of op individuele basis. Wij kiezen ervoor om binnen SWPBS al vanaf de kleuters wekelijks te werken met de veiligheidslessen.

4. Onze aanpak voor fysieke en psychische veiligheid van leerlingen op schoolbreed niveau

---

4.1 Algemeen

Met SWPBS hebben wij op De Watertuin tot doel een positief schoolklimaat te creëren waarin alle leerlingen en volwassenen zich veilig voelen, zowel fysiek als psychisch, waardoor zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Wij gaan daarbij uit van waarden:

De basiswaarden van onze school is Plezier: Hieronder hangen de waarden Respect, Veiligheid en Verantwoordelijkheid

Respect

Op De Watertuin gaan we op een respectvolle manier met elkaar om. Waar iedereen zichzelf mag en kan zijn. We houden rekening met elkaar, hebben begrip voor elkaars verschillen en accepteren elkaar. We waarderen anderen om hun kwaliteiten, prestaties en vaardigheden.

Veiligheid

We vinden het belangrijk dat iedereen in een goede plezierige en veilige sfeer met een positieve instelling ten opzichte van zichzelf en anderen kan werken. We willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Te denken valt dan het gebruik van de het plein, het gedrag in de gangen en in de klassen. En het gebruik van het materiaal in bijvoorbeeld het handvaardigheidslokaal en kombuis.

Verantwoordelijkheid

Op De Watertuin leren we kinderen samen te werken en meer en meer zelfstandig te worden. Verantwoordelijkheid te dragen en initiatief te nemen. Hiermee bedoelen we het uitvoeren van taken en het nakomen van afspraken.

Uit bovenstaande onderdelen volgen de algemene gedragsverwachtingen die wij hebben vastgesteld in een matrixen. Deze zijn uitgewerkt in een matrix voor de algemene ruimtes en de multifunctionele een matrix binnen de klaslokalen.

Vandaaruit worden de gedragsverwachtingen allemaal beschreven in gedragslessen. Deze zijn te vinden in het PBS handboek.

Schoolbreed vinden wij belangrijk dat wij:

- een schoolklimaat creëren waarin pesten door het complete team eenduidig als ongewenst gedrag wordt aangemerkt;
- onderschrijven dat ook toeschouwers (omstanders) en 'mede-weters' een belangrijke rol in het pestproces vervullen;
- Onderkennen dat er voor zowel slachtoffer als dader hulp geboden moet worden.

4.2 Hoe ziet onze Pestpreventie binnen SWPBS eruit?

Met alle leerlingen en groepen nemen we de waarden en daaruit voortvloeiende gedragsverwachtingen van de school de eerste weken van het schooljaar door. Deze worden behalve uitvoerig besproken, ook met alle leerlingen geoefend. Zo weten de leerlingen welk gewenst gedrag van hen verwacht wordt, in welke ruimte en deze gedragsverwachtingen zijn in die ruimte ook zichtbaar. Daarnaast wordt positief sociaal gedrag extra bekrachtigd

door complimenten en het beloningssysteem. Kinderen kunnen muntjes verdienen. Er zijn twee verschillende beloningssystemen. Eén voor een persoonlijke beloning (gele muntjes) die de leerling zelf bewaard en één voor de groepsbeloning (andere kleuren muntjes) die in een verzamelbuis bewaard worden. Als een bepaald aantal muntjes behaald is, kunnen de leerlingen kiezen uit diverse beloningen die ze zelf van te voren hebben gekozen. Kernelement hierbij is dat alle leerlingen het verschil tussen respectvol en respectloos gedrag weten!

Het beloningssysteem staat verder uitgewerkt in het PBS-handboek.

4.3 De samenwerking met ouders

Een goede samenwerking met ouders is een essentieel onderdeel van SWPBS en pestpreventie.

Alle ouders van de leerlingen van De Watertuin worden geïnformeerd over de pestpreventie aanpak. Alle ouders worden ingelicht op de algemene informatieavond, maar ook via de website, nieuwsbrief en schoolgids van de school. Daarbij krijgen zij ook advies over hoe om te gaan met pesten en op welke manier zij hun kind het beste kunnen benaderen.

Ouders hebben een belangrijke rol in het signaleren van pestgedrag. Wanneer zij signalen zien van pestgedrag bij hun kind (als slachtoffer dan wel dader) kunnen zij dit altijd melden bij de leerkracht van hun kind, bij de intern begeleider of directeur.

Wanneer een interventie op het gebied van pestpreventie nodig is zullen ouder hier altijd van op de hoogte worden gesteld. In een gesprek wordt aangegeven welke interventie ingezet wordt en worden afspraken gemaakt over de manier waarop de ouders hun kind het beste kunnen begeleiden en reageren.

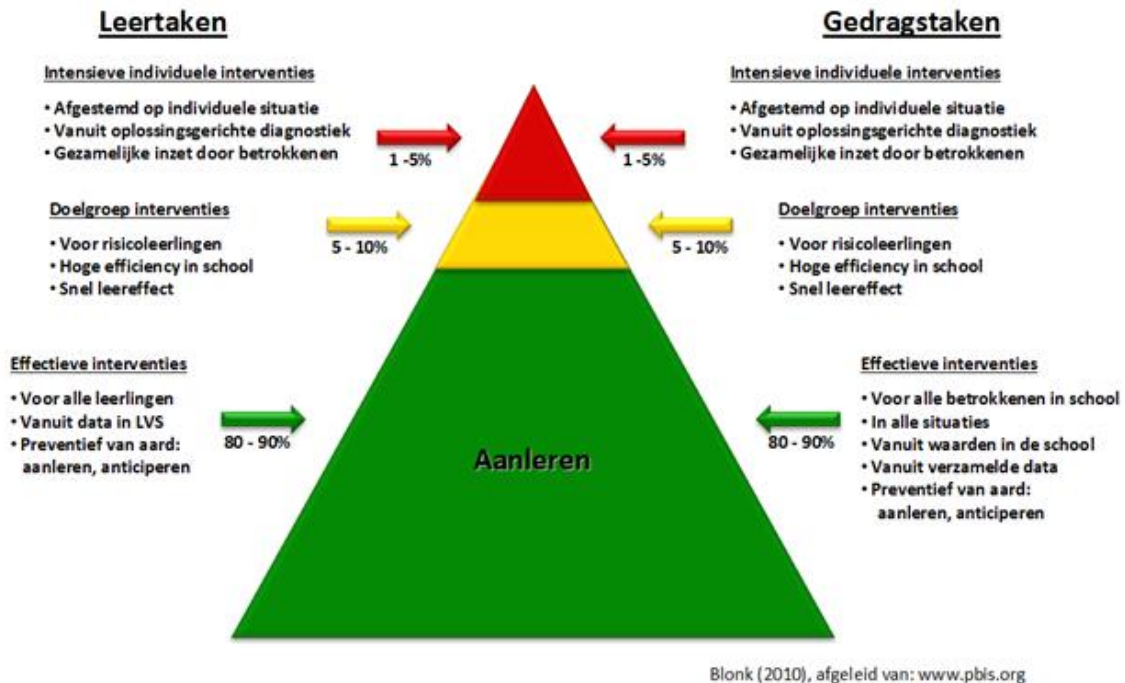
4.4 De vertrouwenspersoon of respect-juf/meester

Wanneer ouders zorg hebben rondom hun kind kunnen zij vanzelfsprekend altijd terecht bij de groepsleerkracht. Mochten ouders in vertrouwen een gesprek willen over hun kind kunnen zij terecht bij de vertrouwenspersoon van onze school. De Watertuin heeft twee vertrouwenspersonen. Dit zijn Ilona de Bruijn (leerkracht) en Louise Straub (onderwijsassistent). Ook leerlingen kunnen altijd bij deze persoon terecht.

4.5 De coördinatie van SWPBS en pestpreventie

Het gehele systeem van SWPBS wordt op een school begeleid en gecoördineerd door het PBS-team van onze school. De coördinatoren van deze werkgroep zijn Rutger Wildeman (PBS-coördinator) en Nicolette Bloemendaal (Intern begeleider). Marjo Schott (onderwijsassistent) is verantwoordelijk voor het coördineren van het respectbeleid (=anti-pestbeleid) van onze school zoals beschreven in dit beleidsplan. De directie van de school en de Intern begeleiders zijn verantwoordelijk voor de belangenbehartiging in het kader van pesten.

Schoolbrede aanpak om succes op leer- en gedragsgebied bij leerlingen te bevorderen

5. Het programma Pestpreventie SWPBS

5.1 Algemeen

Bij het onderdeel pestpreventie binnen SWPBS hoort een lessenserie. In Pestpreventie PBS wordt pestgedrag vergeleken met een brandende kaars. Net als de kaars zuurstof nodig heeft, heeft pestgedrag aandacht nodig om aan te houden. De pestpreventielessen sluiten naadloos aan bij de interventies op het eerste, groene niveau van de PBS-piramide, welke in het PBS-plan van onze school staan omschreven. Met deze preventieve pestaanpak leren wij alle leerlingen hoe de aandacht van pestgedrag weggehaald kan worden, door een driestappenreactie: het gebruik van een stopsignaal, weglopen en praten met een volwassene. Deze interventie wordt niet alleen aangeleerd, maar ook geoefend en bekrachtigd. In dit hoofdstuk vindt u een beschrijving van de manier waarop deze pestpreventie binnen onze school is geïmplementeerd.

Het pestpreventieprogramma PBS bestaat uit vaste lessen welke voor elke bouw zijn uitgewerkt. Hierin wordt de reactieketen 'stop, loop, praat' aangeleerd en geoefend met de hele klas. Er is daarbij aandacht voor het weghalen van de aandacht voor pesten. De leerlingen leren ook hoe zij moeten reageren wanneer tegen hen 'Stop' gezegd wordt door een ander. Er wordt geoefend met specifieke situaties waarin deze procedure wel of juist niet gepast is. Door veel met de leerlingen te oefenen willen wij bereiken dat de reactieketen een automatisme voor hen wordt. Voor de hogere groepen is er een extra les, specifiek gericht op pesten via de social media.

5.2 De Stop – Loop – Praat routine

Pestpreventie in het groene basisniveau van PBS gaat uit van drie stappen als reactie op pesten: 'stop', 'loop weg' en 'praat'. Met het team is afgestemd welk gebaar we daarbij hanteren.

Bij 'Stop' wordt een handgebaar gebruikt waarbij de hand op borsthoogte wordt gehouden en de vingers recht omhoog gestrekt zijn. Daarbij wordt de adem laag gebracht en stevig 'Stop' gezegd.

De leerlingen leren in de pestpreventielessen hoe zij dit kunnen doen. Er wordt aandacht besteed aan stevig staan, stevig stop zeggen en het goede handgebaar.

Wanneer dit niet het gewenste effect heeft en het pesten gaat door, leren we de leerlingen door te gaan naar de tweede stap: 'loop'. Daarbij is het vooral de bedoeling de aandacht voor het pesten weg te halen, net als de kaars waar geen zuurstof meer voor is, zodat het pestgedrag stopt. We leren de leerlingen stevig staan, met de adem in hun buik, kin is recht naar voren, borst ietsje vooruit, schouders ontspannen laten hangen en armen ontspannen laten mee zwaaien. De leerling kijkt zelfverzekerd naar de ander, stapt gecentreerd weg, blijft de ander aankijken en zodra de ander uit het gezichtsveld is, lopen ze weg.

Mocht blijken dat het pesten niet stopt, dan is de derde reactie: 'praat' van toepassing. De leerling gaat dan naar een volwassene toe en vraagt om hulp voor het oplossen van het probleem.

Degene die ongewenst gedrag vertoont kent deze drie stappen stop-loop-praat ook en heeft dus twee keuzemomenten om er voor te kiezen zelf te stoppen, gaat de leerling door totdat de ander leerling naar de leerkracht stapt en praat, dan is dit grensoverschrijdend gedrag.

Medeleerlingen hebben ook een verantwoordelijkheid als toeschouwer. Volgens dezelfde routine stop-loop-praat ondersteunt de toeschouwer de 'gepeste' leerling. Ook de toeschouwer kan de leerling steunen door ook 'stop' te roepen, vervolgens indien nodig met de 'gepeste leerling' mee uit de situatie te lopen en zelfs uiteindelijk mee naar de leerkracht te gaan om te praten.

De toeschouwer, de omstander, heeft een steunende rol, die in dit proces erg belangrijk is.

De woorden 'pester' en 'gepeste' zetten we hier tussen haakjes. Wij benoemen dit gedrag en degene die het uitvoert niet als zodanig. Wij hanteren het motto: 'Alles wat je aandacht geeft, groeit'. Dus als wij als leraren veelvuldig het woord pesten noemen schenken we aandacht aan wat we juist niet willen zien. SWPBS schenkt aandacht aan gedrag wat we juist wel willen zien, positief gedrag wordt daarom beloond: een goede stop-loop-praat routine, je medeleerling ondersteunen als toeschouwer, op tijd stoppen met ongewenst gedrag is op onze school een compliment waard! In de pestpreventielessen wordt niet gesproken over pesten, maar over niet respectvol of ongewenst gedrag.

5.3 Actief toezicht houden

Actief toezicht houden is binnen SWPBS een belangrijk item. In het schoolbrede PBS-plan van onze school staat beschreven hoe wij in vrije ruimtes actief toezichthouden om gewenst gedrag te laten groeien en ongewenst gedrag te verminderen en snel te stoppen. Toezichthouders spelen een belangrijke rol in de effectiviteit van het onderdeel pestpreventie binnen PBS. Als wij actief toezien op het toepassen van geleerde waarden, gedragsverwachtingen en routines door leerlingen wordt het geleerde beter geautomatiseerd in het dagelijks gedrag van de leerlingen. Alle teamleden hanteren hierbij de volgende procedures:

- Het waarschuwen van leerlingen om incidenten te voorkomen (geven van reminders);
- Het geregeld bekrachtigen van leerlingen die op de juiste manier reageren en zich aan de waarde respect houden;
- Het consequent reageren op meldingen van pestgedrag en het herhalen van de gedragslessen bij ongewenst gedrag.

Jaarlijks wordt een teambijeenkomst gewijd aan het herhalen aan deze afgesproken procedures.

5.4 Procedures voor teamleden

Bekrachtigen van gewenst gedrag binnen Pestpreventie PBS

Binnen de pestpreventie is het belangrijk alert te zijn op voorbeelden van goed gedrag. Door de pogingen van leerlingen bij het juist gebruiken van 'stop-loop-praat' te signaleren kunnen we ervoor zorgen dat gewenst gedrag en het inzetten van 'stop-loop-praat' een vaste gewoonte wordt. Daarnaast is het bekrachtigen van gedrag passend bij de basiswaarden en gedragsverwachtingen van onze school, zoals hierboven beschreven, een essentieel

onderdeel van PBS ter voorkoming van pestgedrag. Met name leerlingen die bekend zijn met ongewenst (pest)gedrag, zijn minder geneigd een nieuwe manier van reageren uit te proberen. Vooral deze leerlingen zullen beloond moeten worden voor elke poging in de goede richting.

Het geven van reminders aan leerlingen om incidenten te voorkomen

Het is van belang dat leerlingen die nog moeite hebben met de stop-loop-praatroutine er tussendoor aan herinnerd worden welke reactie van hen verwacht wordt. Dit geldt voor zowel degene die ongewenst gedrag vertoont als degene die last heeft van ongewenst gedrag van de ander. Aan het begin van niet-klasgebonden situaties (pauzes en dergelijke) herinnert de leerkracht deze leerlingen aan hoe hij of zij moet reageren op pestgedrag of hoe hij of zij moet reageren op een stopsignaal. Aan het einde van deze vrije situatie praat de leerkracht weer kort met deze leerlingen om te bevragen hoe het ging en te bekrachtigen voor wat gelukt is.

Reageren op meldingen van pestgedrag

Wanneer door leerkrachten gesignaleerd wordt dat leerlingen zich niet aan de schoolafspraken houden wordt hier direct en consequent op gereageerd volgens de reactieprocedure pestpreventie. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd hiermee incidenten te voorkomen.

De volgende specifieke manier van reageren wordt schoolbreed ingezet:

- Stap 1: Bekrachtig de leerling voor het melden van het pestgedrag ('Ik ben blij dat je het mij verteld hebt'.)
- Stap 2: Vraag naar wie, waar en wanneer.
- Stap 3: Zorg voor de veiligheid van de leerling.
  - Gaat het pesten nog steeds door?
  - Loopt de leerling die dit meldt risico?
  - Is hij of zij bang voor wraak?
  - Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
  - Hoe ernstig is de situatie?
- Stap 4: Vraag aan de leerling: 'Heb je tegen de pester 'stop' gezegd?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)
- Stap 5: Vraag de leerling: 'Ben je weggelopen van het pestgedrag?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)

Wanneer de melder de stop en/ of looproutine niet gedaan blijkt te hebben wordt extra geoefend met de leerling.

De volwassene gaat onderstaande interactie aan met degene die ongewenst (pest)gedrag heeft vertoond tegen een andere leerling:

- Stap 1: Geef de leerling eerst een positieve reactie voor het willen bespreken van het pestgedrag (bijvoorbeeld: 'Bedankt dat je er met mij over wilt praten'.)
- Stap 2: Vraag: 'Heeft..... tegen jou gezegd dat je moest stoppen'?
Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?'

Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.

Stap 3: Vraag: 'Liep ..... weg'?

Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd'?

Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.

Vervolgens wordt de driestappenreactie extra geoefend. Hoe vaak dit geoefend moet worden, hangt af van de ernst en de frequentie van het pestgedrag.

5.4 Monitoring sociale veiligheid;

Ieder schooljaar wordt in de groepen 6, 7 en 8 een vragenlijst betreffende veiligheid afgenomen. Deze wordt afgenomen met het instrument Werken met Kwaliteitskaarten Primair Onderwijs (WMKPO). De uitslag wordt besproken met het team. Hieruit komen verbeterpunten die meegenomen worden in de jaarplanning. De uitslag van de leerling vragenlijst wordt besproken met leerlingen van de leerlingeraad.

5.5 Aanpak in geval van pesten

Wanneer zich op school pesten voordoet, hanteren wij een eenduidige aanpak gericht op alle betrokken partijen. Deze aanpak is voor alle leerlingen transparant, ook al blijkt dit voor de meeste leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan nooit nodig te zijn. Belangrijk in de aanpak van het pesten vinden wij het dat er verbinding blijft bestaan tussen alle betrokkenen. Daartoe stellen wij ouders meteen op de hoogte bij een eerste incident. Wij registreren pesten, net als elk ander ongewenst gedrag, in onze incidentenregistratiesysteem (SWIS).

Wij willen vermijden dat leerlingen ingedeeld worden in groepen: pesters, meelopers of slachtoffers. Wij wijzen deze leerlingen niet af, alleen het ongewenst gedrag dat bij pesten hoort wijzen wij af. Onze pedagogische aanpak is een oplossingsgerichte aanpak waarbij het positief aandacht geven aan álle leerlingen centraal staat. Een basisbehoefte van alle leerlingen is de behoefte erbij te horen. Daarom wordt er binnen SWPBS op De Watertuin veel aandacht besteed aan de groepsvorming en het klasklimaat.

5.6 Komt pesten tóch voor, dan zijn er de volgende maatregelen

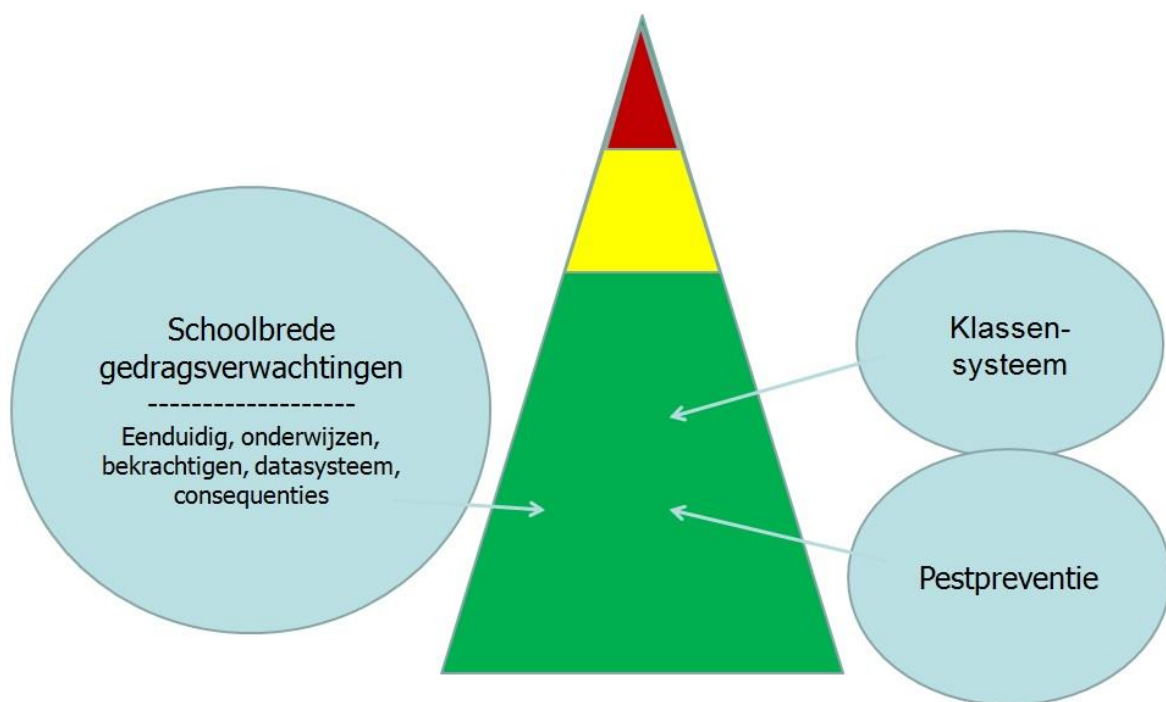
Wanneer pestgedrag zich voordoet op het schoolplein of in een andere algemene ruimte van de school geeft de pleindienst of toezichthouder dit door aan de groepsleerkracht van de betreffende leerling(en) en noteert dit incident in het registratiesysteem. Deze incidentenregistratie is beveiligd en op verzoek door de ouders in te zien. Ook nemen de leerkrachten vroegtijdig contact op met ouders op bij incidenten. De leerkracht herhaalt passende gedragslessen en de stop-loop-praatreactie met de leerlingen. De leerkracht geeft de leerlingen reminders voor iedere vrije situatie de week volgend op het incident.

Voor de leerling(en) die herhaaldelijk blijven opvallen in de incidentenregistratie, wordt een gedragsfunctieanalyse gemaakt. Vervolgens wordt een plan van aanpak bepaald gericht op het veranderen van de functie van het gedrag en het versterken van de sociale vaardigheden. In eerste instantie is dit het versterken van het groene systeem. Als het meerdere keren voor komt kan een gele of rode interventie binnen SWPBS ingezet worden.

Wanneer er sprake is van pesten binnen een groep en de groene basis onvoldoende uitkomst biedt, dan kan gekozen worden voor een Steungroepaanpak. Bij deze oplossingsgerichte Steungroepaanpak worden ook medeleerlingen ingezet om de fysieke en psychische veiligheid van de gepeste leerling te ondersteunen. Pesten wordt door de Steungroepaanpak op een, voor alle betrokkenen, veilige manier opgelost. Tevens leert deze aanpak de leerlingen om op een andere manier om te gaan met conflicten. Uitgangspunt hierbij is dat het versterken van de gehele groep op sociaal gebied beter helpt dan straffen. Een herstelgesprek: Bij een (ernstig) pestincident kan een herstelgesprek nodig zijn. Kern van het herstellen is het feit dat pesten iets beschadigt, relationeel en/of materieel. Het biedt de 'pester' de kans de schade te herstellen. En er worden sluitende afspraken gemaakt om pesten voor de toekomst te voorkomen. Een herstelgesprek kan ook plaatsvinden nadat er een consequentie is uitgedeeld.

We maken binnen SWIS onderscheid voor diverse soorten incidenten. Zo is er ook een consequentiemenu. Deze staat beschreven in het PBS-handboek.

Pestpreventie binnen het PBS-raamwerk

5.7 Stappen rondom pesten op school

Stap 1: De PBS stuurgroep analyseert maandelijks de incidentendata, wanneer er zorgen zijn rondom pesten op school, worden de volgende punten z.s.m. geanalyseerd:

Hoe vaak komt specifiek pestgedrag voor (bv verbale/fysieke agressie, intimidatie, treiteren)

Waar komt het gedrag voor?

Hoeveel en welke leerlingen zijn betrokken bij pestincidenten (inclusief slachtoffers, toekijkers en meelopers)?

Welke teamleden zijn betrokken geweest bij pestincidenten?

Welke momenten op de dag en in de week zijn er pestincidenten gemeld?

Stap 2: De PBS stuurgroep onderzoekt hoe het groene basisniveau van PBS is geïmplementeerd: op de juiste manier en schoolbreed (doen alle teamleden wat is afgesproken?):

Worden de basiswaarden en algemene schoolbrede gedragsregels onderwezen, worden deze regelmatig herhaald en wordt er geoefend met de leerlingen?

Wordt er actief toezicht gehouden in de algemene ruimtes?

Wordt er actieve instructie gegeven, zodat alle leerlingen succesvol, betrokken en uitgedaagd worden op leergebied?

Stap 3: Om op het groene niveau pesten te voorkomen, moeten alle leerlingen en teamleden strategieën leren om pestgedrag te voorkomen en om er effectief en eenduidig op te reageren.

De PBS stuurgroep bespreekt de volgende punten met het team:

Hoe voorkomen we situaties waar pesten zich voordoet?

Hoe interveniëren en reageren we snel en in een vroeg stadium op pestgedrag

Hoe halen we de triggers die pestgedrag in stand houden weg?

Hoe verbeteren wij de implementatie van het groene niveau van PBS

Wat doen we als de preventiemaatregelen niet werken?

Stap 4: Als stap 1 t/m 3 goed werken zal een relatief klein groepje meer nodig hebben dan het groene basis niveau.

Deze leerlingen moeten niet meer van de zelfde ineffectieve strategieën krijgen, vooral niet meer consequenties. In plaats daarvan moeten leerlingen, waarbij het pestgedrag niet verminderd een gele of rode interventie krijgen.

Voor de leerling(en) die herhaaldelijk blijven opvallen in de incidentenregistratie bij het onderdeel pestgedrag, wordt een beknopte ABC analyse' (zie bijlage 2) door de groepsleerkracht gemaakt. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de situatie waar het pestgedrag zich voordoet. Daarnaast wordt duidelijk wat de functie is van het gedrag of het effect er van (bv. Aandacht van 'meelopers', slachtoffer of volwassene).

Bij ernstig overschrijdend (pest)gedrag wordt een gedragsfunctieanalyse gemaakt (zie borgingsmap SWPBS) door de intern begeleider en groepsleerkracht.

In beide gevallen wordt een plan van aanpak bepaald, gericht op het veranderen van de functie van het gedrag en het versterken van de sociale vaardigheden (een gele of rode interventie binnen SWPBS).

Dit kan zijn 'check in check out' of behandeling of begeleiding van Vitree op het gele of rode niveau. In extreme gevallen kan een leerling geschorst worden. Hierbij wordt het protocol 'schorsen en verwijderen' gehanteerd. Schorsing wordt gemeld bij het bestuur, De Leerplicht en de Inspectie van het Onderwijs.

Stap 5: Verbeteren en onderhouden van de implementatie van een effectieve interventie uit het gele of rode niveau vereist dat:

De uitvoering en borging van de implementatie regelmatig gemonitord wordt (intern begeleider)

De SWIS incidenten registratie blijvend geanalyseerd wordt

Interventies gericht zijn op het verbeteren van de resultaten (data) en de implementatie ondersteunen

Een gespecialiseerde ondersteuning beschikbaar is om te bepalen of er nieuwe of andere gedragsproblemen zijn.

Stap 6. Het monitoren van de sociale veiligheid van onze leerlingen

De leerkrachten vullen voor hun klas SKOL in en maken hier een analyses van. De uitslag wordt meegenomen in het groepsplan. De sociale veiligheid van onze leerlingen volgen wij doordat de leerlingen van de groepen 6, 7 en 8 jaarlijks de veiligheidsvragenlijst van het WMKPO in vullen. Daarnaast maakt de directie ieder jaar een veiligheidsanalyse. Dit wordt gedaan in het voorjaar. Eén keer in de twee jaar wordt er door ouders een vragenlijst ingevuld waarbij ook naar de veiligheid wordt gevraagd. Van de scores die uit beide instrumenten komen wordt een analyse gemaakt door de directie. Iedere week maken de intern begeleiders een swis analyse. Hierbij wordt gekeken naar het aantal incidenten (groot en klein) en of de ingezette hulp voortgang biedt. Daarnaast maakt de directie 1x per maand een schoolbrede analyses. Hierop worden waar nodig actieplannen uitgezet.

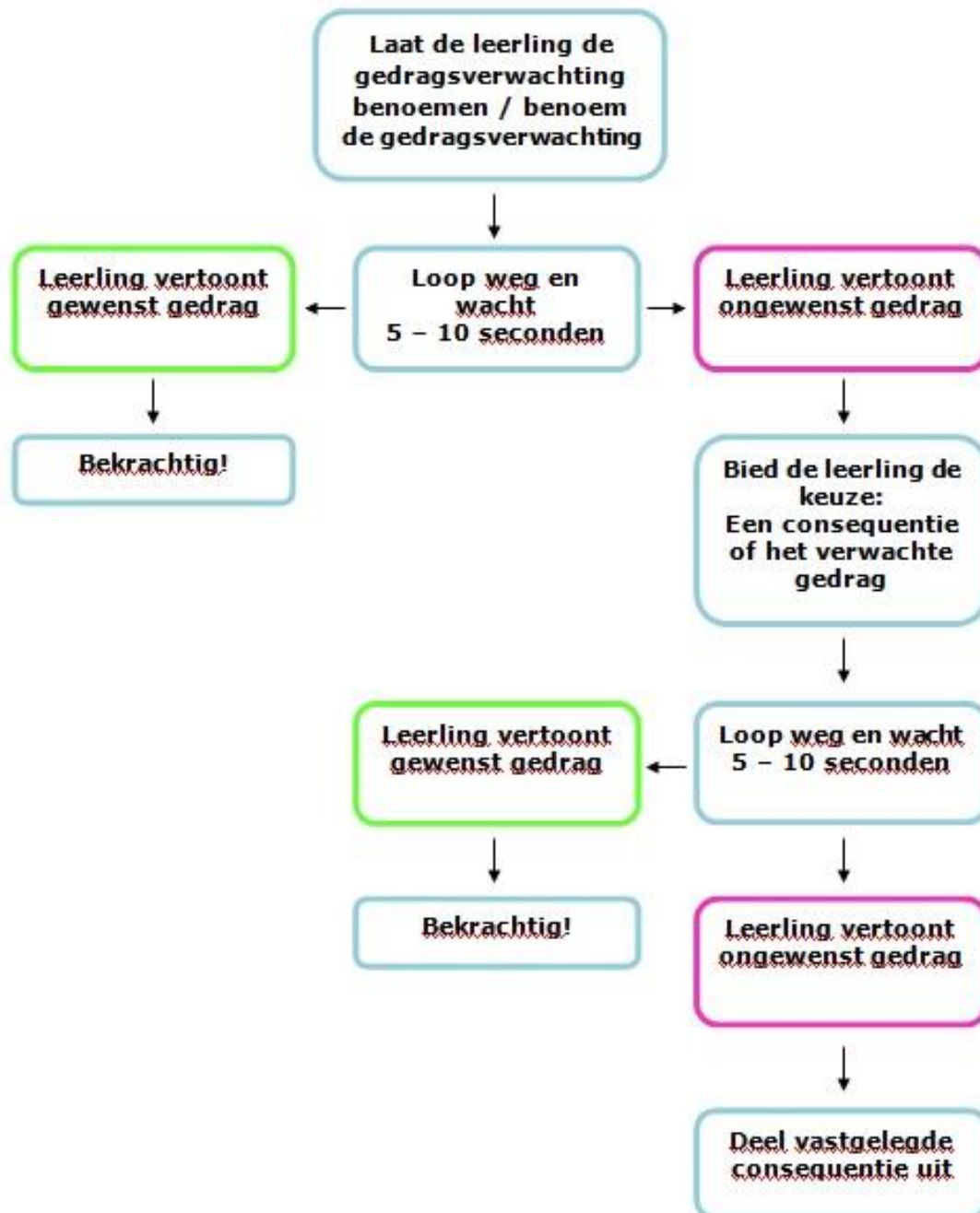
Tot slot

Het blijft van groot belang dat wij, De Watertuin, samen met de ouders en de leerlingen blijven werken aan het optimaliseren van onze schoolbrede klimaat.

Binnen de gouden driehoek ouders-leerling-school dienen we allen eenzelfde doel: dat alle leerlingen zich veilig voelen op school en zich optimaal kunnen ontwikkelen, zowel thuis als op school tot sociaal competente persoonlijkheden.

Bijlage 1

Reactieprocedure bij ongewenst gedrag

Bijlage 2

Beknopte analyse: ABC

antecedent (=gebeurtenis), Behavior (gedrag), Consequence (gevolg)

Omstandigheden (Wat zou van invloed kunnen zijn, op school of thuis of elders?)	Antecedent (Aanleiding voor het gedrag)	Probleemgedrag (Wat doet de leerling dat ongepast is?)	Gevolgen (Wat gebeurt er direct na het incident?)	Functie van het gedrag (Wat wil de leerling ermee bereiken?)
	-Welke situatie? -Wat gebeurde er voorafgaande aan het incident? -Wat waren de gevolgen? -Waar gebeurde het? -Welke Iln zijn betrokken? -Was er een volwassene bij?		-wat doen de Iln die betrokken zijn?	Functies voor het gedrag kunnen zijn: - vermijden/ontlopen -aandacht vragen